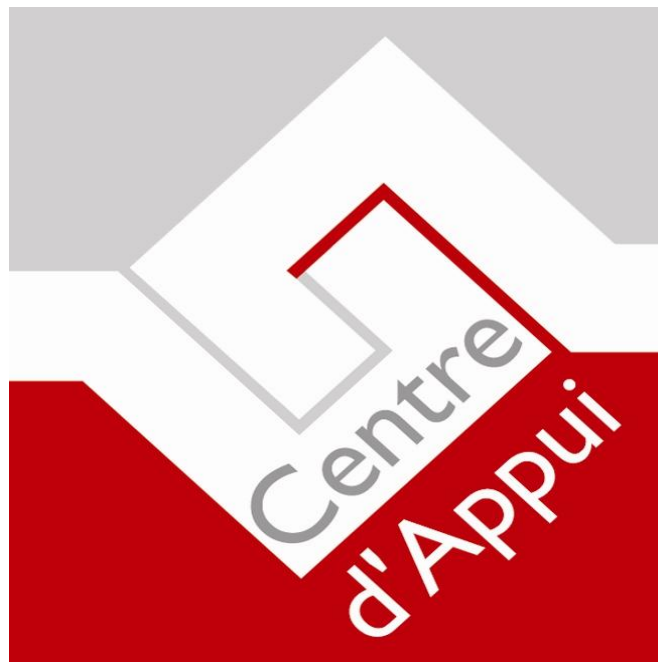

MEMORANDUM 2014

Evolutie van de schuldoverlast en bijsturing van het beleid ter bestrijding van schuldoverlast

De eisen van het Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, aan de politieke partijen en aan de toekomstige regionale en federale overheden worden gedragen en onderschreven door de Brusselse schuldbemiddelaars die actief hebben deelgenomen aan de redactie van deze tekst.

januari 2014

**Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling van
het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**

Jubelfeestlaan, 153-155 - 1080 Brussel
Tel: 02 217 88 05 – Fax: 02 217 88 07 – info@steunpuntschuldbemiddeling.be

Inhoudsopgave

Vaststellingen en aanbevelingen op federaal en gewestelijk niveau3

1. De armoede bestrijden voordat schuldbemiddeling noodzakelijk wordt.....3
2. Steunen van projecten ter preventie van schuldoverlast.....5

Vaststellingen en aanbevelingen op federaal niveau..... 9

1. Een doeltreffende controle op gerechtsdeurwaarders 9
 - 1.1. *In het kader van de minnelijke invordering, de gerechtsdeurwaarders onderwerpen aan de controle en sancties van de FOD Economie..... 9*
 - 1.2. *In het kader van een gerechtelijke invordering, een onafhankelijke instantie oprichten en doeltreffende sancties invoeren voor een effectieve controle van de deurwaarders..... 11*
 - 1.3. *Voor meer duidelijkheid en transparantie in de afrekeningen van deurwaarders..... 12*
2. Bestrijden van gemakkelijk krediet..... 13
3. Meer rekening houden met armoede in de mechanismen voor schuldinvordering 15
 - 3.1. *Een einde stellen aan nutteloze “dreigingen met beslag”..... 15*
 - 3.2. *Een einde stellen aan nutteloze “opeenvolgende” beslagen..... 17*
 - 3.3. *De afkortingsrechten en inningskosten herzien die aan gerechtsdeurwaarders worden toegekend..... 18*
4. Inzake collectieve schuldenregeling..... 19
 - 4.1. *Betere maatschappelijke begeleiding van personen tijdens de procedure: het recht om zich te laten vergezellen door een vertrouwenspersoon..... 19*
 - 4.2. *Doeltreffende en snelle procedure voor de regeling van geschillen tussen schuldenaar en bemiddelaar..... 20*
 - 4.3. *De toepassing van de wet evalueren en in het bijzonder de doeltreffendheid van de laatste wijzigingen..... 21*
 - 4.4. *De opleiding van de gerechtelijke schuldbemiddelaars organiseren..... 22*
 - 4.5. *Het verzoekformulier op federaal niveau harmoniseren..... 23*
5. Inzake handelspraktijken: De consument beter beschermen 24
6. Een maximumlimiet vastleggen voor het strafbeding en de nalatigheidsinteressen die van de consument bij een achterstallige betaling kunnen worden gevorderd..... 25

Vaststellingen en aanbevelingen op gewestelijk niveau 27

1. Vastleggen van menswaardige en wetsgetrouwe invorderingsprocedures binnen onze gewestelijke en lokale instellingen..... 27
 2. De financiële middelen die op gewestelijk vlak aan de diensten schuldbemiddeling worden toegekend gevoelig verhogen 28
 3. De behoefte aan statistieken ... bestaat ook in het Brussels Gewest..... 30
- Samenvatting van de aanbevelingen..... 32

Vaststellingen en aanbevelingen op federaal en gewestelijk niveau

1. De armoede bestrijden voordat schuldbemiddeling noodzakelijk wordt

Vaststelling: de structurele schuldoverlast die te wijten is aan ontoereikende inkomsten kent een verontrustende stijging

De eerste wetten in het kader van de strijd tegen de overmatige schuldenlast dateren uit de jaren negentig. De wetgever wou destijds vooral de strijd aanbinden met de overmatige schuldenlast als gevolg van overconsumptie en misbruik van krediet.

Hoewel het aspect 'krediet' nog zeer sterk aanwezig is in schuldoverlastdossiers en zeker de verdere aandacht van onze overheden vereist, steekt vandaag de dag een andere realiteit de kop op die niet langer genegeerd kan worden, namelijk de toenemende armoede.

In tegenstelling tot het stereotype beeld van de persoon die onder overmatige schulden gebukt gaat, zijn budget slecht beheert, op geen euro kijkt, geld uitgeeft zonder nadenken en te pas en te onpas kredieten aangaat, stelt men sinds enkele jaren een duidelijke stijging vast van schulden die voortvloeien uit de courante, dagelijkse uitgaven (gezondheidszorg, energie, belastingen, enz.).

Deze vaststelling wordt bevestigd door verscheidene studies zowel in het noorden als het zuiden van het land.

Op nationaal niveau geven de statistieken van de Nationale Bank aan dat bijna 40% van de personen die een beroep doen op de procedure voor collectieve schuldenregeling geen kredietschulden hebben. Dat cijfer is gestegen van 29,4% eind 2006 tot 36,8% eind 2012¹.

In 2012 steeg het aantal door de diensten schuldbemiddeling behandelde dossiers in Vlaanderen met 9,39% tegenover 2011 (60.392 gezinnen), met 12,52% tegenover 2010 (58.709 gezinnen) en met 16,82% tegenover 2009 (56.550 gezinnen).

55% van de gezinnen met schuldoverlast heeft te maken met schulden die te wijten zijn aan "omstandigheden van het leven" (ziekte, (echt)scheiding of jobverlies).

Een op twee gezinnen met schuldoverlast wordt geconfronteerd met ontoereikende inkomsten (structurele insolventie)¹.

In Wallonië stellen we hetzelfde vast!¹ Door de jaren heen is het aantal dossiers dat door de diensten schuldbemiddeling wordt behandeld, blijven stijgen. Tussen 2006 en 2011 is dat aantal met bijna 17% gestegen.

In 2011 betrof nagenoeg een op twee dossiers (48,3%) enkel niet-kredietgerelateerde schulden. Dit soort situaties neemt duidelijk toe: van 33,6% in 2008 tot 48,3% in 2011, een verhoging van 14,7% in 3 jaar tijd.

¹ Zie in dat verband de aanbevelingen van het Platform Dag Zonder Krediet, een koepel van 23 verenigingen, waarvan wij de werkzaamheden rond de wetgeving inzake consumentenkrediet coördineren: www.journeesanscredit.be of www.dagzonderkrediet.be

¹ Statistische rapport 2012 van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren, te downloaden op de website van de Nationale Bank van België: www.nbb.be.

Deze situatie is niet nieuw. Bij de analyse van de statistische gegevens die in 2006 door het Steunpunt in Brussel werden verzameld, kon al worden vastgesteld dat de inkomsten van een vierde van de huishoudens die door de Brusselse diensten schuldbemiddeling werden opgevolgd ontoereikend waren om in hun dagdagelijkse basisbehoeften te voorzien.²

Of het nu gaat om de gezondheidssector of de sociale sector, de vaststellingen van de Brusselse actoren in het veld zijn unaniem en wijzen op de catastrofale effecten van de verslechterde socio-economische situatie (arme werknemers, werkloosheid, sociale uitkeringen, bijgevolg lage inkomsten, ziekenkas die “niet in orde” is, te dure of slechte huisvesting...) en van het sociaal beleid (activering, strengere controles, jacht op sociale fraude door uitkeringsgerechtigden...) op hun doelpubliek.

Zoals het intersectoraal rapport van de federaties van de sociale sector en gezondheidssector van de Franse Gemeenschapscommissie onderstreept: *“De ongelijke verdeling van de rijkdom, die sinds de jaren 1970 een structurele stijging kent maar nog wordt verergerd door de bezuinigingspolitiek die sinds enkele jaren wordt gevoerd, leidt tot een sterk verslechterde sociale situatie... Het volstaat daarbij niet om enkel de gevolgen van de verzwakking van de maatschappelijke toestand aan te pakken (curatief, palliatief). Alle bestuursniveaus moeten gezamenlijk een doeltreffende politieke actie ondernemen tegen armoede. Men kan niet volstaan met het uiten van goede voornemens, die vervolgens niet of onvoldoende in de praktijk worden omgezet door een tekort aan budgettaire middelen.*

De meest voorkomende niet-kredietgerelateerde schulden in de geanalyseerde schuldbemiddelingsdossiers zijn (in volgorde van omvang): schulden aan de staat (75,2%), huisvestings- en energieschulden (67,1%), schulden met betrekking tot gezondheid (58,4%) en telefonie- en telecomschulden (51,1%). Structurele insolvabiliteit is een van de twee grootste oorzaken van overmatige schuldenlast.

De noodzakelijke maatregelen betreffen het fiscaal beleid, het minimuminkomen, maar ook de toegang tot huisvesting, energie, gezondheidszorg en sociale rechten, ruimtelijke ordening... Allemaal hefbomen waarover de diensten niet kunnen beschikken omdat deze zich vóór hun tussenkomst situeren”.

Bovendien stelt men in de praktijk vast dat veel personen niet van de sociale rechten, financiële maatschappelijke bijstand en/of belastingsregelingen genieten waarop ze recht hebben. De bestaande sociale maatregelen en bijstandsregelingen zijn zodanig versnipperd, de administratieve procedures zo complex en de toelatingsvoorwaarden zo verschillend dat zelfs sociaal assistenten er moeilijk wijs uit raken.

Een voorbeeld: Dankzij het Omnio-statuuut kunnen gezinnen met een laag inkomen goedkoper gezondheidszorg krijgen (hogere terugbetalingen voor zorgen en geneesmiddelen, gunstigere regeling voor de vooruitbetalingen en persoonlijke tussenkomsten die voor hun rekening zijn in geval van een ziekenhuisopname). Het volstaat om dit statuut aan te vragen bij de mutualiteit. In

² Statistisch rapport 2006 - Overmatige Schuldenlast van de gezinnen gevolgd door de diensten schuldbemiddeling, Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling (vroeger: Grepa) te downloaden op de website www.stenpuntschuldbemiddeling.be (via het menu “Bibliotheek”)

januari 2009 voldeden 820.000 personen aan de voorwaarden om aanspraak te kunnen maken op het OMNIO-statuuat, maar slechts 190.000 personen genoten ervan.

Aanbeveling

1. Het is van essentieel belang dat, voorafgaand aan de tussenkomst van de diensten schuldbemiddeling, op alle bestuursniveaus een gecoördineerd en samenhangend beleid wordt gevoerd ter bestrijding van de armoede. In die context sluiten wij ons aan bij de vele aanbevelingen (met betrekking tot het beleid inzake inkomen, huisvesting, onderwijs, de creatie van werkgelegenheid, gezondheid,...) die werden uitgewerkt in de rapporten over armoede gepubliceerd door het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn en in de rapporten van talrijke federaties, alsook in het Memorandum van het Platform Dag Zonder Krediet en in het Memorandum van de VSGB-afdeling OCMW³.
2. Om een nog grotere uitsluiting van bedreigde gezinnen te voorkomen, is het van essentieel belang om de sociale zekerheid en de sociale bijstand te vereenvoudigen en met name het aantal selectieve maatregelen en verschillende statuten te beperken. Verder moeten ook de administratieve procedures worden vereenvoudigd en moet de toekenning van sociale rechten nog meer automatisch gebeuren.

2. Steunen van projecten ter preventie van schuldoverlast

Vaststelling

Nieuwe competenties ontwikkelen, een budget leren beheren, zich bewust zijn van wat echt telt, de eigen rechten beter kennen, onze consumptiemaatschappij kritisch leren bekijken, ... Kortom: keuzes maken met kennis van zaken en verantwoordelijkheid nemen voor het eigen consumptiegedrag zijn doeltreffende middelen in de strijd tegen schuldoverlast.

Grote voorlichtingscampagnes of websites zoals www.wikifin.be zijn nuttig om het publiek te sensibiliseren, maar kunnen geen veranderingen teweegbrengen in het gedrag van de consument. Daarom lijkt het ons belangrijk om ook in te zetten op kleinschalige preventieacties die zich tot welomlijnde doelgroepen richten en dus perfect kunnen worden afgestemd op de leeftijd, cultuur, taal, levenswijze en concrete problemen van het doelpubliek (bijvoorbeeld jongeren, personen in een socioprofessionele re-integratieprocedure, laaggeschoolden aan wie geschreven boodschappen vaak voorbijgaan...).

Wij denken namelijk dat de consument slechts kan worden geëmancipeerd via opleiding en informatie op maat.

Talrijke studies tonen immers aan dat preventiemiddelen die een antwoord bieden op concrete problemen van de doelgroepen wel een impact hebben op het gedrag van de consument.

³ Zie onder meer het Brusselse sociale intersectorale rapport, te downloaden op de website van de CBCS (Conseil Bruxellois de Coordination Sociopolitique, Brusselse raad voor sociaal-politieke coördinatie) : www.cbcs.be, de Aanbevelingen van de Dag Zonder Krediet op www.dagzonderkrediet.be

De materie is ruim en raakt aan een zeer brede waaier van disciplines. Het overbrengen van deze kennis vereist een al even uitgebreid gamma aan methoden, hulpmiddelen en actoren.

Zo pleiten schuldbemiddelaars er al jaren voor om de preventie van overmatige schuldenlast te laten erkennen als een taak van de diensten schuldbemiddeling, zoals de curatieve schuldbemiddelingspraktijk dat is.

Het is immers onmogelijk om een curatieve actie te ondernemen zonder tegelijkertijd ook aan preventie te doen. Zonder financiële opvoeding, zonder geloof in de eigenwaarde en zonder herwonnen vertrouwen in het eigen kunnen, zal een persoon met overmatige schuldenlast die zijn schulden dankzij schuldbemiddeling heeft aangezuiverd, vaak opnieuw in een situatie van overmatige schuldenlast terechtkomen.

In Brussel ondersteunt het Steunpunt de preventiefunctie van de Brusselse schuldbemiddelaars door de organisatie van specifieke opleidingen, door een aanbod aan technische, methodologische of logistieke ondersteuning, door de ontwikkeling van didactische hulpmiddelen, door de oprichting van een documentatiecentrum en door ondersteuning bij de lancering van pilootprojecten,...

Zo verwerven de Brusselse schuldbemiddelaars na verloop van tijd communicatieve en pedagogische vaardigheden, juridische en economische kennis, maar ook existentiële vaardigheden en knowhow die hen tot **slutelfiguren in de preventie van schuldoverlast** maken .

Helaas beschikken ze niet over de menselijke en financiële middelen om preventieprojecten, die nochtans noodzakelijk zijn, te ontwikkelen en/of draaiende te houden en dat ondanks de behoeften van en talrijke verzoeken vanwege sociale instellingen, scholen, opleidingscentra, werkgevers,...

Hierbij moet worden opgemerkt dat, hoewel de regionale overheden bevoegd zijn inzake preventie van schuldoverlast, economie en de bescherming van de consument ook federale bevoegdheden zijn.

Zo is er sinds 2004 een budget voorzien binnen het Fonds ter bestrijding van Overmatige Schuldenlast⁴, dat moest dienen voor de financiering van informatie- en bewustmakingscampagnes over de collectieve schuldenregeling en schuldoverlast in het algemeen. Helaas werd dat budget slechts één keer gebruikt voor een sensibiliseringscampagne in 2009.

Sindsdien werd geen enkel initiatief meer genomen.

Ondanks dit gebrek aan middelen, zijn er toch verscheidene projecten tot stand gekomen, die het dan ook verdienen om gepromoot te worden.

⁴ In een besluit van juni 2004 (gepubliceerd in juli 2004 en ter wijziging van het koninklijk besluit van 9 augustus 2002) tot regeling van de werking van het Fonds ter bestrijding van Overmatige Schuldenlast werd de opdracht om personen in een collectieve schuldenregeling te informeren en sensibiliseren enerzijds, en de aanwending van maatregelen inzake informatie en sensibiliseren met betrekking tot overmatige schuldenlast in het algemeen anderzijds, toevertrouwd aan het Bestrijdingsfonds. Artikel 4bis van het nieuwe koninklijk besluit stelt dat een bedrag gelijk aan maximaal 25% van de door de kredietverleners verschuldigde bijdragen mocht worden gebruikt voor de financiering van die preventie maatregelen. Nog steeds volgens datzelfde besluit moest een Begeleidingscomité worden samengesteld dat, volgens de door dit comité bepaalde procedure en beoordelingscriteria, de projecten zou selecteren die deze preventieopdracht kunnen vervullen.

Op federaal niveau verenigt het platform Dag Zonder Krediet (tien jaar geleden opgericht door onze organisatie en de Equipes populaires) een twintigtal organisaties uit het noorden en het zuiden van het land rond een grote campagne met als doel de bevolking te sensibiliseren voor de risico's die aan gemakkelijk krediet verbonden zijn. Zie de website van het platform www.dagzonderkrediet.be.

Op het lokale Brusselse niveau geven verschillende diensten schuldbemiddeling brochures of informatiefiches voor de consument uit en organiseren ze activiteiten rond thema's die te maken hebben met budgetbeheer en consumptie. Het doelpubliek bestaat grotendeels uit personen in beroepsherinschakeling (artikel 60), maar verscheidene diensten organiseren op aanvraag ook activiteiten in scholen.

Sommige diensten werken samen met een vaste energieauditor die vereenvoudigde audits uitvoert, voornamelijk voor huurders met een te hoge gas- en elektriciteitsrekening. Het is daarbij de bedoeling om eerder beperkte maar erg praktische materiële maatregelen aan te moedigen (tochtrollen, overgordijnen, spaarlampen...) en om het gedrag te beïnvloeden (thermostaat een graadje lager zetten, kamers verluchten...).

Sinds 2008 beheert de dienst schuldbemiddeling van het OCMW van Evere een Consumentenruimte waar de mensen kosteloos vragen kunnen stellen met betrekking tot consumptie, of het nu gaat om de auto, reizen, school- of gezondheidskosten, belastingen, meubels of nog om kredietovereenkomsten, tv-, gsm- of internetabbonnementen, aankopen via postorder, via het internet of in de supermarkt...

Op basis van getuigenissen van personen die gebukt gaan onder overmatige schuldenlast, heeft de vzw CAFA een interactief, origineel en didactisch spektakelparcours uitgewerkt met de naam "Dernier rappel avant poursuites" (laatste aanmaning vóór vervolging). Dit rollenspel laat de toeschouwer de spiraal van schuldoverlast van "binnenin" ontdekken.

Enkele reacties van jonge deelnemers over het rollenspel "Dernier rappel avant poursuites":

- ✓ *"Uitstekend initiatief!! Aan het begin van het parcours, vond ik de situatie van mijn personage echt benijdenswaardig en wou ik meteen ruilen. Maar nadien heb ik kunnen vaststellen dat het leven beter is met weinig geld dan met veel schulden. Ik heb de boodschap begrepen. Bedankt. Ik zal ervoor zorgen dat ik nooit schulden maak (zelfs al verdien ik 4.500 euro netto ☺)".*
- ✓ *"Je wordt je ervan bewust dat het iedereen kan overkomen. Zelfs wanneer je een goed loon hebt, moet je voorzichtig blijven."*
- ✓ *"Je ziet de problemen niet aankomen en je beseft dat je in werkelijkheid nergens op voorbereid bent."*
- ✓ *"Ik verafschuw de Paradise-winkel. Ik heb me bijna laten verleiden om spullen te kopen die ik niet nodig heb. We hebben veel bijgeleerd. Bedankt."*

Aanbevelingen

1. Specifieke en terugkerende middelen toekennen – zowel op federaal niveau als op het niveau van de Gemeenschappen en Gewesten – om preventieprojecten van verenigingen, OCMW's, diensten schuldbemiddeling, referentiecentra, enz. op het terrein te steunen;

2. Een ruime verspreiding van informatie naar het grote publiek toe organiseren, met name om het bestaan en de rol van de nog te weinig bekende diensten schuldbemiddeling beter toe te lichten;
3. De impact van de genomen maatregelen in het kader van de bestrijding en preventie van schuldoverlast evalueren.

Vaststellingen en aanbevelingen op federaal niveau

1. Een doeltreffende controle op gerechtsdeurwaarders

Armoedeverenigingen en hulpverlenende organisaties, zoals de diensten schuldbemiddeling, stellen de jongste jaren steeds meer wanpraktijken vast bij gerechtsdeurwaarders. Het gaat hierbij zowel om incassopraktijken (doorgaans aanmaningsbrieven), als om wantoestanden bij de beslaglegging op goederen of de gerechtelijke invordering.

Hoewel de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders op de hoogte is van deze problemen en toegeeft dat hiervoor een oplossing zou moeten komen, is er op het terrein nog niet veel verandering merkbaar.

Deze misbruiken zijn dan ook niet nieuw en werden al verschillende keren gesignaleerd ... zonder resultaat! Men kan alleen maar vaststellen dat de controle op deurwaarders ontoereikend en ondoeltreffend is.

De klachten moeten worden gezien in het licht van twee aspecten:

- Gerechtelijke invordering: de klachten hebben betrekking op de inbeslagneming van de bezittingen van een persoon of andere handelingen die te maken hebben met de uitvoering van een vonnis of een andere uitvoerbare titel (bevellschrift, enz.). Het zijn opdrachten waarvoor de gerechtsdeurwaarders over een wettelijk monopolie beschikken. In die context treden ze op als ambtenaar onder de controle van de beslagrechter en de Arrondissementskamer van gerechtsdeurwaarders.
- Minnelijke invordering: Waar gerechtsdeurwaarders vooral bekend zijn voor hun traditionele, wettelijke bevoegdheid om gerechtelijke invorderingen uit te voeren, gaan de jongste jaren steeds meer gerechtsdeurwaarders over tot invorderingspraktijken, zonder dat er sprake is van enige uitvoerbare titel. We spreken dan van een minnelijke invordering van schulden. In die context treedt de gerechtsdeurwaarder niet op in zijn hoedanigheid van ambtenaar, maar enkel als vertegenwoordiger van zijn cliënt. Momenteel zijn gerechtsdeurwaarders in deze context enkel onderworpen aan de controle van de Arrondissementskamer.

1.1. In het kader van de minnelijke invordering, de gerechtsdeurwaarders onderwerpen aan de controle en sancties van de FOD Economie

Vaststellingen

Een enquête op het terrein, uitgevoerd door de diensten schuldbemiddeling die binnen onze organisatie zijn verenigd, heeft aan het licht gebracht dat **bepaalde deurwaarders de wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument systematisch overtreden.**

Andere consumentenverenigingen, zoals Test-Aankoop, hebben dezelfde vaststellingen gedaan⁵. Men zou kunnen veronderstellen dat het optreden van een deurwaarder zou waarborgen dat, o.a. de gevorderde bedragen in het kader van een minnelijke invordering wel degelijk verantwoord, gegrond en wettig zijn. Afgaande op onze vaststellingen in de praktijk is dat niet het geval.

Voorbeelden: Veel brieven die wij hebben onderzocht, bevatten niet de bij wet verplichte informatie, uiten dreigementen of zijn zo opgesteld dat de consument in de war wordt gebracht. De gevorderde bedragen worden niet gerechtvaardigd, de deurwaarder antwoordt niet op de tegenwerpingen van de consument,...

Al deze praktijken zijn strijdig met de wet.

Voorbeeld: In het kader van de minnelijke invordering van een ziekenhuisrekening van 26,26 euro, vordert de deurwaarder een forfaitaire toeslag van 25 euro, interesten, twee ingebrekestellingen van elk 17,73 euro, alsook de incasseringsrechten van 13, 54 euro. In totaal wordt van de consument een bedrag gevorderd van 101,14 euro.

Deze methoden hebben dramatische gevolgen voor de consument, vooral als het financieel zwakke personen betreft, omdat deze personen kosten en boetes worden aangerekend die soms het bedrag van de oorspronkelijke schuld ver overstijgen.

Aanbeveling

In het kader van de minnelijke invordering als commerciële activiteit begeeft de deurwaarder (of advocaat) zich buiten het kader van zijn traditionele opdrachten, wordt hij een onderneming die onderworpen is aan het mededingingsrecht en zou hij aldus moeten aanvaarden dat hij onder de controle en sancties van de FOD Economie wordt geplaatst, net als de andere incassobureaus.

⁵ Zie <http://www.test-aankoop.be/familie-prive/nc/nieuws/nmbs-boetes-betaal-niet-meteen-aan-de-gerechtsdeurwaarder>

1.2. In het kader van een gerechtelijke invordering, een onafhankelijke instantie oprichten en doeltreffende sancties invoeren voor een effectieve controle van de deurwaarders

Vaststellingen

In het kader van de gerechtelijke invordering, worden de schuldbemiddelaars ook geconfronteerd met onrechtmatige praktijken van bepaalde gerechtsdeurwaarders.

Voorbeelden uit onze dossiers:

De deurwaarder geeft geen antwoord op de brieven van de dienst schuldbemiddeling, die een afbetalingsplan van 75 euro per maand voorstelt. Het afbetalingsplan wordt opgesteld en wordt nauwgezet nageleefd. De betalingen worden uitgevoerd door de maatschappelijke assistente die de door het gezin geopende beheersrekening beheert. Ondanks dit alles ging de deurwaarder over tot de betekening van het vonnis waardoor de schuld met bijna 150 euro toenam.

De deurwaarder geeft geen gevolg aan de verzoeken van de dienst schuldbemiddeling om afrekeningen te sturen. Er wordt een afbetalingsplan van 100 euro voorgesteld dat gedurende twee maanden wordt nageleefd. Ondanks de ondernomen stappen en de uitgevoerde betalingen, betekende de deurwaarder een nieuwe verkoopdag waardoor de schuld met meer dan 80 euro toenam.

Sommige gerechtsdeurwaarders weigeren om een saldo-overzicht te sturen naar de dienst schuldbemiddeling, wat het onmogelijk maakt om een betalingsvoorstel te doen waardoor een rechtsgeding of andere onnodige, dure daden in de loop van een geding (zoals de betekening van een vonnis, de inbeslagneming van bezittingen, enz.) zouden kunnen worden vermeden.

In bepaalde dossiers wil de deurwaarder slechts een afbetalingsplan aanvaarden na bijkomende procedurekosten aangerekend te hebben of, omgekeerd, rekent hij kosten aan terwijl een afbetalingsplan werd aanvaard en door de debiteur wordt nageleefd.

Deze praktijken zijn niet nieuw en werden al meermaals aangeklaagd bij de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders alsook bij de Arrondissementskamer, maar men kan alleen maar vaststellen dat de controle op de gerechtsdeurwaarders ontoereikend en ondoeltreffend is.

Wij zijn dan ook blij met de recente hervorming van de tuchtprocedure voor gerechtsdeurwaarders dat door de minister van Justitie werd voorgesteld en met de oprichting van een gemengde Tuchtcommissie. Toch zijn wij uiterst sceptisch wat betreft de concrete reikwijdte van de huidige tekst⁶.

Wij betreuren het dat, enerzijds, klachten nog altijd moeten worden ingediend bij de Arrondissementskamer en dat, anderzijds, voor de klager slechts een kleine rol is weggelegd in het kader van de procedure.

In de voorgestelde tekst staat immers:

⁶ Tekst gestemd in de Senaat op 19/12/2013, Wetgevingsstuk nr. 5-2315/1

- De klacht moet altijd worden ingediend bij de Arrondissementskamer die geen onpartijdigheid bij de behandeling van de dossiers garandeert omdat ze uitsluitend is samengesteld uit deurwaarders die in hetzelfde arrondissement werken als de beschuldigde deurwaarder.

Het is de raad van de arrondissementskamer die beslist of het dossier aan de gemengde Tuchtcommissie wordt overgemaakt. Hoewel artikel 537 van het ontwerp voorziet dat de klager ook aan de syndicus van de arrondissementskamer kan vragen het dossier aan de tuchtcommissie voor te leggen als hij het niet eens is met de beslissing, geeft de toelichting (p.29) aan dat **de syndicus mag weigeren** dat verzoek in te willigen: *“Indien de raad van de arrondissementskamer de betrokkene buiten vervolging zou stellen, kan de klager de syndicus toch vragen het dossier naar de tuchtcommissie te sturen. De syndicus beslist evenwel autonoom over dit verzoek”*. Volgens de parlementaire stukken zou de wetgever op die manier duidelijk ongegronde klachten hebben willen vermijden. Men kan zich afvragen op welke statistieken de wetgever zich heeft gebaseerd om het nodig te achten de deurwaarders zozeer te beschermen: zal de Kamer worden bedolven onder een massa ongegronde klachten? Het is overigens ontzettend jammer dat deze achterdocht jegens de debiteuren de wetgever ertoe aanzet een partijdige filter te behouden voor een procedure die uiteindelijk onpartijdigheid zou moeten garanderen!

- Met betrekking tot de Tuchtcommissie vinden wij het ook jammer dat de genomen beslissing niet automatisch wordt overgemaakt aan de klager. Artikel 543 bepaalt slechts het volgende: *“**De syndicus van de arrondissementskamer die de zaak heeft verzonden naar de tuchtcommissie of de voorzitter van de tuchtcommissie kan aan de klager, indien hij erom verzoekt, mondeling of schriftelijk de inlichtingen verschaffen die hij gepast acht betreffende de genomen beslissing en betreffende de rechtsmiddelen die ertegen worden aangewend**”*.
- Wat betreft het beroep bij de rechtbank van eerste aanleg, zijn wij van mening dat die mogelijkheid ook moet openstaan voor de klager en niet enkel voor de deurwaarder.

Aanbeveling

In het kader van de gerechtelijke invordering en de wettelijke opdrachten van de gerechtsdeurwaarders, opdrachten waarvoor de gerechtsdeurwaarder over een monopolie beschikt en optreedt als ambtenaar, is het belangrijk te zorgen voor een doeltreffende hervorming van de tuchtprocedure. Daarbij is het absoluut nodig:

- dat de klachten niet meer worden behandeld op het niveau van het arrondissement dat immers onvoldoende garanties biedt wat betreft onpartijdigheid;
- dat de klager kan worden gehoord en op de hoogte wordt gebracht van de genomen beslissingen in elke fase van de procedure;
- en dat de klager ook het recht heeft om beroep aan te tekenen bij de rechtbank van eerste aanleg indien hij de beslissing betwist.

1.3. Voor meer duidelijkheid en transparantie in de afrekeningen van deurwaarders

De akten van gerechtsdeurwaarders zijn doorgaans zeer onduidelijk opgesteld: *Geen zinnen “in gewone taal”, maar een “zinsconstructie” die zich over de gehele akte uitstrekt; verouderde en/of technische termen die lang niet door iedereen worden begrepen (vb. “grosse”)*. In de gerechtelijke invordering is de afrekening van de kosten wel zeer cryptisch. De deurwaarders gebruiken

afkortingen waarvan de betekenis de consument volledig ontgaat en hij bijgevolg de geleverde afrekeningen niet kan nakijken.

Bijvoorbeeld: Een dwangbevel vermeldt op de laatste bladzijde onderaan "Kost: tweeënzeventig euro vierenveertig cent".

In de marge worden die kosten dan als volgt verantwoord:

VR	28.92
DOS	11.65
RINL	10.65
ROLG	2.73
RS	8.95
VACB	9.39
	<hr/>
	72.29
UINL	0.15
	<hr/>
	0.15
	72.29
	<hr/>
Tot	72.44

Men moet als consument maar weten dat bijvoorbeeld VR staat voor "vast recht" en ook nog wat een vast recht is.

Aanbeveling

Het is van belang om ervoor te zorgen dat de afrekening van gerechtsdeurwaarders duidelijker wordt. Dat kan door de invoering van een geharmoniseerde terminologie en begrijpelijke berekeningsmethoden.

Wij pleiten ook voor duidelijke brieven en akten van gerechtsdeurwaarders, die voor eenieder begrijpbaar zijn. Dit kan onder meer worden bereikt door de opstelling van modelbrieven en modelakten.

2. Bestrijden van gemakkelijk krediet

Vaststellingen

In de praktijk stellen schuldbemiddelaars en hulpverenigingen voor personen met schulden vast dat personen met financiële moeilijkheden bijzonder kwetsbaar zijn en steeds vaker beroep doen op consumentenkrediet om in hun levensonderhoud te voorzien of om achterstallige facturen te betalen. Hierdoor ontstaat een situatie van permanente schuldenlast.

Door de aantasting van de inkomens en de precare situatie op de arbeidsmarkt, wordt krediet steeds aantrekkelijker en wordt krediet vaak voorgesteld als een middel om de daling van het inkomen te compenseren. Bepaalde, niet bijzonder gewetensvolle instellingen grijpen de huidige malaise zelfs aan om hergroeperingsformules voor te stellen als een mirakeloplossing om in moeilijke maanden de eindjes aan elkaar te kunnen knopen.

Daarbij komen nog commerciële praktijken die bijzonder verontrustend zijn en die het gebruik van krediet tot een banaliteit maken: leurhandel op straat, via e-mail en op het internet, met cadeaus en beloftes als kers op de taart. Het minste wat daarover gezegd kan worden, is dat het verlenen van een krediet in dergelijke omstandigheden volledig indruist tegen de geest van de wet die de kredietgever namelijk een strikte raadgevings- en informatieplicht oplegt...

Erger nog is dat men in de praktijk vaststelt dat veel kredieten worden toegekend door professionele kredietverstrekkers zonder voorafgaand onderzoek naar de solvabiliteit van de consument.

Nochtans is de Belgische wet zeer duidelijk: de professional moet de consument bijstaan, raad geven **en het type overeenkomst en bedrag zoeken dat het best is aangepast aan de financiële situatie van de consument en het doel van het krediet.**

De kredietgever mag slechts een kredietovereenkomst sluiten wanneer uit de gegevens die hij moet opvragen, blijkt dat de consument in staat zal zijn de verplichtingen voortvloeiend uit de overeenkomst, na te komen. Met andere woorden, als er geen aangepast krediet bestaat, heeft de kredietgever de plicht af te zien van de kredietverlening.

In de praktijk beperken vele kredietgevers en/of kredietbemiddelaars zich echter tot de (verplichte) raadpleging van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren en tot een reeks standaardvragen. Het krediet wordt dus bijna automatisch toegekend op basis van een puntensysteem in functie van de gegeven antwoorden (de zogeheten "credit scoring" methode). Er vindt geen diepgaande analyse van het budget en de lasten van de aanvrager plaats.

Bijvoorbeeld: Wanneer een consument een grootwarenhuis, een meubelwinkel, een winkel voor huishoudapparaten of hifi-apparatuur binnenstapt om een wasmachine of een tv te kopen, stelt de verkoper in de meeste gevallen voor om de aankoop in meerdere keren te betalen. Daarvoor moet de consument een overeenkomst voor kredietopening ondertekenen. Een standaardformulier wordt samen met de verkoper ingevuld op basis van de verklaringen van de consument. De kredietgever beperkt zich tot het raadplegen van de Centrale voor Kredieten. Het krediet wordt onmiddellijk toegekend en de consument kan zijn aankoop meteen mee naar huis nemen. Hoewel de kredietgever en kredietbemiddelaar (met andere woorden: de winkel) beide verplicht zijn de kredietwaardigheid van de consument te controleren, stellen we doorgaans vast dat geen enkele informatie wordt gecontroleerd en dat geen loonstaten worden opgevraagd.

Aanbevelingen

De aanbevelingen hieronder werden in detail uitgewerkt in de aanbevelingen van het Platform Dag Zonder Krediet waarvan wij sinds 2007 stichtend lid zijn. Deze aanbevelingen zijn beschikbaar op de website www.dagzonderkrediet.be⁸.

1. De controles door de bevoegde overheidsinstanties versterken (in het bijzonder wat de naleving van de informatie- en raadgevingsplicht voor de toekenning van kredieten betreft)

⁷ Zie de aanbevelingen van de DZK 2008 pagina's 12 en volgende en die van de DZK 2009, pagina's 15 en volgende op www.dagzonderkrediet.be.

⁸ Zie de aanbevelingen van de DZK 2008 pagina's 12 en volgende en die van de DZK 2009, pagina's 15 en volgende op www.dagzonderkrediet.be.

om een betere toepassing en naleving van de wettelijke beschikkingen te verzekeren die er voor moeten zorgen dat de consument een kwaliteitsvol krediet krijgt en beschermd wordt tegen misbruiken en dat de strijd tegen schuldoverlast wordt aangeboden. Dat houdt dat de administratie moet worden voorzien van voldoende menselijke middelen en nieuwe hulpmiddelen zoals “mystery shopping” om inbreuken efficiënt op te sporen;

2. De consument duidelijk op de hoogte stellen van de vervaldatum van de nulstellingstermijn en van de gevolgen daarvan, en dit bij het sluiten van de overeenkomst, maar ook in de maandelijkse uittreksels die hij ontvangt; en hem de mogelijkheid laten behouden om ook na de nulstellingstermijn in maandelijkse termijnen te betalen totdat de schuld volledig is afgelost;
3. Leurhandel verbieden op openbare of publiek toegankelijke plaatsen zoals treinstations, metrostations, grootwarenhuizen of winkelgalerijen.
4. Een speciale ruimte voor kandidaat-kredietnemers verplicht maken in alle verkoopcentra die kredietovereenkomsten aanbieden zodat de consument in goede omstandigheden informatie kan krijgen en in alle discretie vragen kan stellen alvorens een kredietovereenkomst te tekenen;
5. “Opdringerige” klantenwerving verbieden, dat wil zeggen zonder voorafgaande toestemming van de consument op facebook, via zijn mailbox, enz. ;
6. Zoals voor de tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten en in verzekeringen, alle kredietbemiddelaars onderwerpen aan een verplichte en gecertificeerde opleiding zodat ze in staat zijn volledige en correcte informatie aan de consument te verschaffen;
7. Wanneer de kredietbemiddelaar een bedrijf is (een grootwarenhuis bijvoorbeeld), de werknemers die in contact staan met het publiek en die kredieten aanbieden aan dezelfde opleidingsverplichtingen onderwerpen;
8. Het statuut van kredietbemiddelaar reglementeren;
9. De Centrale voor Kredieten aan Particulieren (CKP) van de NBB verbeteren zonder deze echter uit te breiden naar andere soorten schulden. Het gaat erom de werkelijke uitstaande bedragen van kredieten in de Centrale te registreren (om over up-to-date gegevens te beschikken); de hergroeperingen of herfinancieringen van krediet te traceren, alsook de identiteit van kredietbemiddelaars (makelaars, verkopers, grootwarenhuizen) en het beheerscomité van de CKP uit te breiden zodat ook de consumenten en schuldbemiddelaars erin zijn vertegenwoordigd.

3. Meer rekening houden met armoede in de mechanismen voor schuldvordering

3.1. Een einde stellen aan nutteloze “dreigingen met beslag”

Vaststellingen

Insolvabel zijn betekent niet dat men veilig is voor alle vervolgingen. Hoewel de inkomsten van een persoon met schuldoverlast, die achtervolgd wordt door zijn schuldeisers, boven een bepaald deel niet vatbaar zijn voor beslag, beschikken zelfs de armste gezinnen over enkele roerende goederen die in beslag kunnen worden genomen.

Ook al brengen deze goederen in een openbare verkoop te weinig op om de schuldeiser te kunnen terugbetalen, toch komt het in de praktijk niet zelden voor dat deurwaarders overgaan tot een “**dwang**” beslag (zoals deurwaarders het zelf noemen).

Zoals de naam aangeeft, hebben deze beslagleggingen als enig doel “druk” uit te oefenen op de schuldenaar die vaak koste wat het kost (dikwijls ten nadele van de betaling van het huurgeld of hun gas- of elektriciteitskosten) de verkoop van de paar goederen die hij heeft, zal proberen te vermijden en daartoe een betaling aan de deurwaarder zal doen. Deze betaling dekt over het algemeen amper het bedrag van de door de deurwaarder bij het beslag gemaakte kosten.

Nochtans weet men dat de grote meerderheid van de beslagen op roerende goederen niet tot een openbare verkoop leiden. Wanneer het goed weinig waarde heeft, volstaat de opbrengst van een openbare verkoop na een beslag op roerend goed immers amper om de kosten van het beslag te dekken (voornamelijk de onkosten en honoraria van de gerechtsdeurwaarder).

Vanuit economisch oogpunt is het hele proces in zo'n situatie nutteloos. Noch de schuldeiser (die de deurwaarders- en de verkoopkosten moet voorschieten), noch de schuldenaar (wiens schuld nog toeneemt) doen er enig voordeel mee.

Het Gerechtelijk Wetboek bepaalt in principe dat **wanneer de voor beslag vatbare goederen van de schuldenaar kennelijk ontoereikend zijn om de kosten van de procedure te dekken, de deurwaarder een proces-verbaal van niet-bevinding moet opstellen (artikel 1390 Ger. W.), maar dit wordt slechts zelden gedaan.**

Bovendien is er geen enkele specifieke sanctie voorzien ingeval de deurwaarder artikel 1390 Ger. W. niet naleeft.

Daarom pleiten wij voor een expliciet verbod op dergelijke beslagen/verkopingen bij opbod en hier tevens een sanctie aan te koppelen (zoals het verbod om de kosten van de verkoop te dekken met de opbrengst en de verplichting om die laatste rechtstreeks in mindering te brengen van de schuld van de schuldenaar). Dat houdt een initiatief van de wetgever in die het PV van niet-bevinding beter moet kaderen in bijvoorbeeld artikel 1408 en volgende van het Ger. W., of onder Titel III, art. 1494 en volgende van het Ger. W. of zoals bepaald in het wetsvoorstel 51-1758/001 (vervallen).

Wij zijn ook van mening dat er een snelle en vereenvoudigde procedure moet worden voorzien, die het de schuldenaar mogelijk maakt een onterecht beslag of een andere onterechte procedurehandeling te betwisten. Die mogelijkheid bestaat al in artikel 1408 §3 Ger. W. maar staat de rechter momenteel alleen toe om tussen te komen in situaties waarin de deurwaarder niet voor beslag vatbare goederen in beslag heeft genomen. Verder moet ook de controle van de Beslagrechter worden versterkt, die krachtens artikel 1396 van het Gerechtelijk Wetboek bevoegd is om te oordelen over de wettigheid van een beslag of een andere handeling in het kader van een uitvoering, door doeltreffende sancties op te leggen.

Aanbevelingen

Om een einde te stellen aan de dreigingen met beslag:

1. moet het PV van niet-bevinding dat is voorzien in artikel 1390 §1,7 van het Gerechtelijk Wetboek verplicht opgesteld worden wanneer de waarde van de niet voor beslag vatbare goederen van de schuldenaar duidelijk ontoereikend is om de kosten van de procedure te dekken;
2. moeten verliesgevende verkopen expliciet worden verboden en de overtredingen bestraft worden met het verbod om de kosten van de verkoop te dekken met de opbrengst ervan en de verplichting om die laatste rechtstreeks in mindering te brengen van de schuld van de debiteur;
3. moet de door de beslagrechter uitgeoefende controle versterkt worden;
4. moet een snelle en vereenvoudigde procedure worden voorzien, die het de schuldenaar mogelijk maakt een onterecht beslag te betwisten (in navolging van de procedure bepaald in artikel 1408 §3 Ger. W. bij de inbeslagneming van niet voor beslag vatbare goederen).

3.2. Een einde stellen aan nutteloze “opeenvolgende” beslagen

Vaststellingen

In de dossiers van de schuldbemiddelaars kan men ook dikwijls vaststellen dat meerdere gerechtsdeurwaarders dezelfde goederen in beslag komen nemen. Het gebeurt ook dat eenzelfde gerechtsdeurwaarder verschillende keren beslag legt op dezelfde goederen voor verschillende schuldeisers.

De wetgever heeft een einde willen stellen aan die nutteloze beslagleggingen door in de wet van 29 mei 2000 de oprichting te voorzien van een “gemeenschappelijk” beslagstelsel en een centraal bestand van berichten van beslag.

De primaire doelstelling van dat centraal bestand van beslag was een einde te stellen aan de herhaalde en nutteloze beslagen (zowel voor de schuldenaar als de schuldeiser) door de deurwaarder objectief in staat te stellen de solventie van de schuldenaar te beoordelen.

Alvorens over te gaan tot een uitvoerend beslag, moet de deurwaarder dit bestand raadplegen. In plaats van te moeten overgaan tot een nieuw beslag, kan hij zich bij het eerste beslag aansluiten, dat dan zal worden verdeeld ten voordele van alle schuldeisers dankzij het bericht van verzet.

Helaas ziet men in de praktijk heel weinig berichten van verzet in onze dossiers.

Inzake roerend beslag moet de deurwaarder in principe de berichten van beslag raadplegen (artikel 1391 Ger. W.), maar die raadpleging wordt helaas niet voorgeschreven op straffe van nietigheid.

Bovendien, zelfs al stelt hij vast dat de goederen al in beslag zijn genomen, is hij niet verplicht om zich bij een bestaand beslag aan te sluiten. Hij kan zijn eigen beslag helemaal uitvoeren (artikel 1524 Ger. W.), wat aanzienlijke bijkomende kosten inhoudt.

Aanbevelingen

Om een einde te stellen aan de onnodige opeenvolgende beslagen

1. moet de raadpleging van de berichten van beslag worden opgelegd op straffe van nietigheid (artikel 1391 van het Ger. W.);
2. moet het bericht van verzet waarmee de schuldeiser zich bij een bestaand beslag kan aansluiten (artikel 1390 §2 van het Ger. W.) worden aangemoedigd. Dit door de deurwaarder die beslist om over te gaan tot een bijkomend beslag en zich niet aan te sluiten bij een bestaand beslag te verplichten zijn beslissing met redenen te omkleden en door ervoor te zorgen dat de kost van een bericht van verzet lager is dan de kost van een bericht van een klassiek beslag;
3. moet de controle worden versterkt door een snel, doeltreffend en goedkoop beroep mogelijk te maken voor de beslagrechter in geval van een onterecht beslag (in navolging van het beroep voorzien in artikel 1408 §3 van het Gerechtelijk Wetboek dat voor de schuldenaar mogelijk is wanneer de deurwaarder niet voor beslag vatbare goederen in beslag neemt);
4. Wij zijn bovendien van mening dat dringend werk moet worden gemaakt van de evaluatie van het bestand van beslag dat door de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders in 2011 werd aangemaakt, in het licht van de doelstellingen die de wetgever nastreeft. Ook pleiten wij ervoor dat deze evaluatieopdracht wordt toevertrouwd aan een onafhankelijke instelling zoals de Nationale Bank. Enkel een statistische analyse kan uitmaken of het bestand van beslag al dan niet toelaat om overbodige procedures te voorkomen;
5. Wij pleiten er ook voor dat deze statistische analyse jaarlijks wordt gepubliceerd op de website van de NBB (in navolging van de statistieken van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren). Zodoende zouden verenigingen zoals de onze de resultaten ervan kunnen analyseren en beoordelen in het licht van de praktijk, ze becommentariëren en indien nodig aanbevelingen formuleren voor onze beleidsmakers.

3.3. De afkortingsrechten en inningskosten herzien die aan gerechtsdeurwaarders worden toegekend

Vaststellingen

In veel schuldbemiddelingsdossiers zijn de inkomsten van het gezin zo laag dat de betalingen die aan schuldeisers zouden kunnen worden voorgesteld bijna symbolisch zijn.

Vaak hebben de gerechtskosten de oorspronkelijke schuld aanzienlijk doen toenemen, en de interesten blijven natuurlijk lopen.

Wanneer de schuldenaar een afbetalingsplan voorstelt, zal de deurwaarder bovendien inningskosten en een afkortingsrecht aanrekenen. De inningskosten bedragen tot 1% van het totale bedrag van de schuld (hoofdbedrag + interest). Bij dat bedrag komt nog een extra inningsrecht op afkorting telkens wanneer de deurwaarder een gedeeltelijke betaling ontvangt. Dat bedrag wordt vastgelegd in functie van de betaling die de schuldenaar doet.

Voorbeeld (bedragen op 1 januari 2013): *Mevrouw X heeft een schuld van 250 euro. Ze kan slechts 10 euro per maand betalen. Bovenop de eenmalige inningskost van 2,50 euro, int de deurwaarder telkens wanneer ze een betaling van 10 euro doet nog een afkortingsrecht van 2,37 euro + BTW.*

Uiteindelijk heeft Mevrouw X nagenoeg 3 jaar (in plaats van 2) nodig om haar schuld terug te betalen!

Momenteel worden de door de deurwaarder gevorderde inningskosten als volgt vastgelegd:

Afbetalingsplan – Betaald bedrag van:	Inningsrecht op afkorting
0 tot 24,99 euro	2,37 € + BTW
25 tot 124,99 €	3,97€ +BTW
125 tot 249,99 €	6,54 € + BTW
250 tot 494,99 €	11,48 € + BTW
495 tot 744,99 €	24,56 € + BTW
745 € en meer	32,54 € + BTW

Bij deze afkortingsrechten komen nog de inningskosten die tot 1% van het totale bedrag van de schuld (hoofdbedrag + interest) bedragen.

Tegenwoordig worden schulden op zeer grote schaal door middel van geautomatiseerde procedures ingevorderd. Wij zijn van mening dat de bedragen die aan de deurwaarder worden toegekend onevenredig hoog zijn geworden tegenover de werkelijke beheerskosten en dat ze de armste schuldenaars benadelen.

Aanbeveling

De aan de deurwaarder toegekende bedragen herzien en minstens het inningsrecht op afkorting afschaffen voor kleine betalingen van 0 tot 50 euro.

4. Inzake collectieve schuldenregeling

4.1. Betere maatschappelijke begeleiding van personen tijdens de procedure: het recht om zich te laten vergezellen door een vertrouwenspersoon

Vaststellingen

Veel personen doen een beroep op een dienst schuldbemiddeling om hen te helpen een verzoekschrift tot collectieve schuldenregeling in te dienen.

Nadat het verzoekschrift is ingediend, werken veel gerechtelijke schuldbemiddelaars samen met de diensten schuldbemiddeling.

De aanwezigheid van de dienst schuldbemiddeling of van de raadsman van de schuldenaar, bijvoorbeeld tijdens de eerste afspraak, kan een heel goede zaak zijn: ze kunnen de bemiddelaar uitgebreid toelichten over de financiële, sociale,... situatie van de verzoeker.

Bovendien kan de dienst schuldbemiddeling in vele gevallen de verzoeker ook tijdens de procedure blijven volgen. De dienst kan een maatschappelijke en budgettaire begeleiding bieden die de verzoeker helpt bij het dagelijks beheer van zijn budget of kan tussenkomen in administratieve kwesties. De dienst schuldbemiddeling kan een reële tijdswinst betekenen bij het beheer van het dossier en tevens een grotere veiligheidsgarantie brengen. De gegevens van de sociale dienst worden doorgaans in het verzoekschrift opgenomen.

Helaas is deze samenwerking niet systematisch. De diensten schuldbemiddeling maken immers officieel geen deel uit van de procedure. Zo worden ze na de indiening van het verzoekschrift niet systematisch door de griffie op de hoogte gehouden over het verloop van de procedure. Ook worden ze niet systematisch gehoord door de gerechtelijke bemiddelaars.

Aanbevelingen

1. De verzoeker in de gelegenheid stellen een vertrouwenspersoon te kiezen die hem kan steunen tijdens de procedure (in navolging van de wet betreffende het bewind over goederen);
2. De diensten schuldbemiddeling bij de procedure betrekken en in het verzoekschrift de mogelijkheid voorzien om de volledige gegevens te vermelden (instelling, adres, telefoon, fax, e-mailadres en contactpersoon) van de dienst schuldbemiddeling die de persoon het verzoekschrift tot collectieve schuldenregeling heeft helpen indienen;
3. In het verzoekschrift de mogelijkheid voorzien voor de verzoeker om de dienst schuldbemiddeling volmacht te geven zodat deze ook deel gaat uitmaken van de procedure en met name door de griffie op de hoogte wordt gehouden over het verloop van de procedure;
4. Een verplichte jaarlijkse ontmoeting voorzien tussen de gerechtelijke bemiddelaar en de verzoeker van zodra de Arbeidsrechtbank een gerechtelijk bemiddelaar heeft aangesteld;
5. De dienst schuldbemiddeling die een sociale begeleiding wenst te verzekeren, betrekken bij deze ontmoeting indien de verzoeker dat wenst (lastgeving in het verzoekschrift).

4.2. Doeltreffende en snelle procedure voor de regeling van geschillen tussen schuldenaar en bemiddelaar

Vaststellingen

Ondanks de recente wetswijzigingen, stelt men in de praktijk nog steeds vast dat sommige gerechtelijke bemiddelaars niet bereikbaar zijn, dat ze slechts zelden de schuldenaars ontmoeten en dat de communicatie daardoor, nog altijd, vaak erg moeizaam verloopt.

Het jaarlijks verslag moet voortaan elk jaar aan de schuldenaar worden overgemaakt, maar men stelt vast dat deze verplichting in veel dossiers niet wordt vervuld.

Voor het overige is het toegekende leefgeld vaak erg krap, of zelfs ontoereikend, en wordt in het budget geen spaargeld voorzien voor onvoorziene omstandigheden of om het hoofd te kunnen bieden aan onverwachte levenswendingen (ziekte, veranderingen van de gezinssituatie, enz.).

Recent werden verschillende bekrachtigingen geweigerd, waarbij de gerechtelijke bemiddelaars werden herinnerd aan de noodzaak om het minimale leefgeld, dat niet lager mag zijn dan het leefloon vermeerderd met de kinderbijslag, te respecteren.

Tegenover een gerechtelijk bemiddelaar die het leefgeld niet tijdig stort, die weigert het plan te herzien ondanks een belangrijke wijziging in de situatie van de schuldenaars, die weigert rekening te houden met bepaalde onvoorziene uitgaven die te maken hebben met de menselijke waardigheid (gezondheidszorg bijvoorbeeld), is men het er in het algemeen over eens dat de

verzoeker een beroep mag doen op de rechter op basis van artikel 1675/14 §2. Hiertoe volstaat het dat de verzoeker een brief stuurt naar de rechter.

In de praktijk stemmen veel magistraten ermee in om de verzoeker(s) en de gerechtelijk bemiddelaar op hun kabinet te ontvangen om kennis te nemen van de standpunten en deze proberen te verzoenen, wat uitstekende resultaten oplevert.

In extreme gevallen (onherstelbare vertrouwensbreuk, enz.), bepaalt de wetgeving al dat de arbeidsrechtbank de oorspronkelijk aangestelde bemiddelaar kan vervangen.

Voor het overige geeft de wet niet aan wat de rechter moet doen wanneer hij zo'n verzoek in behandeling neemt, noch binnen welke termijn hij hierop moet antwoorden.

Zo vinden wij het jammer dat de verzoeker niet systematisch wordt gehoord/ontvangen door de Raadkamer wanneer hij een dergelijk verzoek indient, dat geen maximale antwoordtermijn is vastgelegd (in het bijzonder op dringende verzoeken zoals de storting van het leefgeld), dat de genomen beslissing niet aan de verzoeker wordt meegedeeld en dat geen enkel beroep mogelijk is in geval van weigering of uitblijven van antwoord vanwege de rechter en/of gerechtelijk bemiddelaar.

Wij zijn van mening dat de wetgever deze procedure dient te bepalen en omkaderen, een termijn dient vast te leggen waarbinnen de verzoeker moet ontvangen worden alsook een beroepsmogelijkheid moet voorzien.

Verder moet er op worden toegezien dat de arbeidsrechtbanken over de nodige menselijke en financiële middelen beschikken om hun opdrachten correct uit te voeren.

Aanbevelingen

Met het oog op de invoering van een doeltreffende en snelle procedure voor het oplossen van geschillen tussen de schuldenaar en zijn gerechtelijk bemiddelaar: Moet de beroepsprocedure worden omkaderd, die voor de schuldenaar openstaat in geval van problemen met betrekking tot de uitvoering van het plan, een termijn worden vastgelegd waarbinnen de beslissing moet worden genomen en een beroepsmogelijkheid worden voorzien. Moet er op worden toegezien dat de arbeidsrechtbanken over de menselijke en financiële middelen beschikken om hun controleopdracht uit te voeren.

4.3. De toepassing van de wet evalueren en in het bijzonder de doeltreffendheid van de laatste wijzigingen

Vaststellingen

Gelet op de bovenstaande vaststellingen, zijn wij van mening dat het nuttig is om een grote evaluatie uit te voeren van de wet wat betreft de nagestreefde doelstellingen: zijn de duur van de afbetalingsplannen en de bedragen van het leefgeld die tijdens de procedure worden toegekend in overeenstemming met de menselijke waardigheid? Hoeveel procedures mislukken (herroeping, PV van niet-bevinding, personen die een tweede verzoekschrift tot collectieve schuldenregeling indienen)?

Aanbeveling

Een evaluatie uitvoeren van de wet wat betreft de nagestreefde doelstellingen

4.4. De opleiding van de gerechtelijke schuldbemiddelaars organiseren

Vaststellingen

Net als de curator in een faillissement, speelt de schuldbemiddelaar een belangrijke rol in de procedure van collectieve schuldenregeling. Hij is het die een aanzuiveringsregeling moet voorstellen aan de schuldeisers en beslist over het leefgeld dat aan de schuldenaar en zijn gezin wordt toegekend tijdens de procedure om hem een menswaardig leven te verzekeren.

Sinds de laatste wijziging van de wet⁹, zijn advocaten, deurwaarders en notarissen verplicht een speciale opleiding te volgen om te worden toegelaten tot de lijst van bemiddelaars.

Wij zijn ervan overtuigd dat de opleiding van gerechtelijke bemiddelaars (of ze nu advocaten, notarissen, deurwaarders of erkende schuldbemiddelaars zijn) werkelijk een garantie op bekwaamheid kan zijn.

Wij vinden dat de uitvoeringsbesluiten die de modaliteiten en de grote lijnen van die opleiding tot gerechtelijk bemiddelaar bepalen, dringend eens moeten worden genomen.

Naast de "basisopleiding" lijkt het ons belangrijk om in de besluiten ook een bijscholingsplicht op te nemen, om zijn inschrijving op de lijst van bemiddelaars te behouden.

Het is overigens van essentieel belang dat in deze opleiding ook de relationele en psychosociale aspecten aan bod komen. De voorbereidende werkzaamheden van de wet stellen immers dat de collectieve schuldenregeling *"bij uitstek een benadering [vraagt] waarbij de schuldenaar zelf, geplaatst in zijn globale situatie (werksituatie, huisvesting, familiale toestand, gezondheid, enz.), benaderd wordt", wat afwijkt van "de dossiergerichte aanpak uit traditionele rechtshulp, waarbij een probleem tot zijn louter juridische vertaling wordt gereduceerd"* (Parl. doc. , Kamer, 2010-2011, DOC 53-1410/001, p. 9).

Overeenkomstig de geest van de wet, moet met het menselijke en relationele aspect evenzeer rekening worden gehouden als met het juridische en administratieve werk dat bij de opdracht van de bemiddelaar komt kijken.

Aanbevelingen

1. Uitvoeringsbesluiten nemen die de modaliteiten en de grote inhoudelijke lijnen van de opleiding tot gerechtelijk bemiddelaar verduidelijken;
2. Naast de basisopleiding, een verplichting voorzien om zich te blijven bijscholen en zo zijn inschrijving op de lijst van bemiddelaars te behouden;

⁹ Wet van 26 maart 2012 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de collectieve schuldenregeling betreft. Zie de parlementaire documenten die aan de goedkeuring van deze tekst voorafgingen.

De tekst die door de Kamer werd aangenomen, kan worden geraadpleegd op:

<http://www.dekamer.be/FLWB/PDF/53/1410/53K1410009.pdf>

Het verslag, dat de hoorzittingen in de Kamer bevat, kan worden geraadpleegd op:

<http://www.dekamer.be/FLWB/PDF/53/1410/53K1410007.pdf>

3. Er op toezien dat in deze opleiding ook de relationele en psychosociale aspecten aan bod komen.

4.5. Het verzoekformulier op federaal niveau harmoniseren

Vaststellingen

Men stelt tussen de arrondissementen grote verschillen vast in de gegevens die van de verzoeker worden gevraagd. **Het aantal pagina's van de verzoekformulieren gaat van 3 tot 34 naargelang het arrondissement.**

In Brussel moet de verzoeker een formulier van 34 pagina's invullen. Dit formulier is ingewikkeld, vraagt veel gegevens en vereist veel bijlagen die soms moeilijk te bekomen zijn (afschriften van contracten, vonnissen, enz.).

Het opstellen van dit verzoekschrift tot collectieve schuldenregeling is een uiterst lastig karwei dat kennis vergt die de gewone burger niet heeft¹⁰ en waarvoor de hulp nodig is van een dienst schuldbemiddeling of van een advocaat die is aangesteld in het kader van de Juridische bijstand.

Deze vereisten kunnen een rem zetten op de inleiding van de procedure, terwijl het doel erin bestond de procedure zo toegankelijk mogelijk te maken.

In andere arrondissementen zijn de vereisten veel minder streng en kan het verzoekschrift gewoon een brief zijn.

Het model dat de FOD Economie voor het verzoekschrift voorstelt, telt drie pagina's.

Aanbeveling

Om een eenvoudige toegang tot de procedure te verzekeren voor de verzoekers, een standaardverzoekschrift opleggen dat op federaal niveau van toepassing is.

¹⁰ De schulden en de eigen en gemene goederen onderscheiden, het resterende schuldsaldo berekenen in hoofdbedrag en interesten enz...

5. Inzake handelspraktijken: De consument beter beschermen

Vaststellingen

In de praktijk stellen wij vast dat in veel situaties de wetten die de consument moeten beschermen, met de voeten worden getreden/ondoeltreffend zijn.

Bij het afsluiten van de overeenkomst is de informatie aan de consument onvolledig, onbestaand, en zelfs fout. Veel marketingpraktijken, leurhandelpraktijken en “aanklamp”-praktijken zijn abusievelijk en misleidend en de overeenkomsten puilen uit van de onrechtmatige bedingen.

De getuigenissen uit de dagelijkse praktijk van schuldbemiddelaars zijn bijzonder treffend.

Deze praktijken hebben catastrofale gevolgen voor de consumenten, en in het bijzonder voor de zwaksten, die al gauw niet meer in staat zijn om goederen en diensten die zij niet hebben gewenst, die te duur zijn of die niet aan hun behoeften voldoen, te betalen.

Deze onrechtmatige bedingen en praktijken zijn allemaal bij wet verboden, maar men kan alleen maar vaststellen dat winstbejag een belangrijke drijfveer blijft en dat de controles en sancties bepaald door de wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming (WMC) ontoereikend zijn.

De uitbreiding van het aantal ombudsmannen is een stap vooruit, maar die komt alleen maar tussen in individuele dossiers en kan de steeds terugkerende oneerlijke praktijken geen halt toeroepen. Hij blijft overigens vrij toegankelijk voor de meest benadeelde consumenten die niet op de hoogte zijn van hun rechten of hun rechten niet durven of kunnen doen gelden (moeilijkheden om zich verstaanbaar te maken, om te schrijven, enz.).

Getuigenissen:

In het kader van de leurhandel aan huis, klagen veel mensen over praktijken die bij intimidatie aanleunen: “De handelsreiziger zette een voet tussen de deur zodat ik die niet kon sluiten, hij wou niet vertrekken zolang ik niet tekende, hij is 2 uur gebleven totdat ik uiteindelijk tekende om van hem verlost te zijn”; “hij heeft tegen mij gelogen over de overeenkomst” of over speciale aanbiedingen: “Wij werden uitgenodigd in een meubelzaak. Wij kwamen voor de gratis broodrooster die werd beloofd. Maar eens we ter plaatse waren, konden we niet weerstaan. De verkoper heeft zo op ons ingeprept, dat we een slaapkamer op krediet kochten. Zodra we de winkel hadden verlaten, hadden we er spijt van, maar het was te laat!”; “Men doet de consument geloven dat hij een gratis tablet krijgt bij zijn internetabonnement, maar in werkelijkheid huurt hij het <http://www.test-aankoop.be/hightech/computers/nieuws/tablet-en-abonnement-bij-belgacom-interessant> en moet hij de huurprijs blijven betalen, zelfs wanneer hij zijn internetabonnement opzegt!”. “Bij het ondertekenen van overeenkomsten is de informatie vaak onvolledig en zelfs onjuist. De consument wordt een dienst aangesmeerd die noch aan zijn financiële situatie noch aan zijn behoeften is aangepast. En zelfs al kan hij de overeenkomst opzeggen wanneer hij zich rekenschap geeft van de werkelijke kosten, is het toch al te laat want op dat ogenblik is hij de schuld immers al aangegaan”.

Aanbevelingen

1. De sancties in de wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming verstrengen, en voornamelijk de administratieve sancties die door de overheid kunnen worden opgelegd wanneer terugkerende oneerlijke praktijken worden vastgesteld;
2. De controles op het terrein opdrijven;
3. De ombudsmannen versterken en hen toegankelijker maken voor de meest kwetsbare consumenten;
4. Zoals dat het geval is met leurhandel in het kader van consumentenkrediet, zijn wij van mening dat leurhandel ten huize van de consument enkel mag worden toegestaan als deze laatste dat wil en voorafgaandelijk uitdrukkelijk om het bezoek heeft verzocht.

6. Een maximumlimiet vastleggen voor het strafbeding en de nalatighedsinteressen die van de consument bij een achterstallige betaling kunnen worden gevorderd

Vaststellingen

Onze vereniging stelt vast dat, sinds 2009, veel schuldeisers hun algemene voorwaarden hebben gewijzigd om het principiële verbod te omzeilen, dat is vastgelegd in de wet betreffende de minnelijke invordering. Volgens die wet kunnen zij geen kosten aanrekenen voor de tussenkomst van een deurwaarder in het kader van een minnelijke invordering.

Zo bepalen veel overeenkomsten (voor energie, gezondheidszorg) dat de consument die zijn factuur niet tijdig betaald, zonder enige beperking “alle invorderingskosten verbonden aan het optreden van de deurwaarder” verschuldigd is.

Hoewel dit soort beding onwettig, en zelfs van rechtswege nietig is gelet op de wet betreffende marktpraktijken, is het voor de schuldenaar uiterst moeilijk om zijn gelijk te halen via minnelijke weg.

De enige oplossing voor de schuldenaar is naar de rechter stappen. Eenieder weet echter dat de toegang tot justitie omslachtig is, niet in het minst vanwege de kosten die eraan verbonden zijn. Wanneer de betwisting geen hoge bedragen betreft, is een procedure doorgaans niet aan te raden. Het onevenwicht dat op die manier door bepaalde overeenkomsten in het leven wordt geroepen ten nadele van de consument wordt zo nog verergerd.

Aanbeveling

Om de consument beter te beschermen, en tegelijkertijd een redelijke schadeloosstelling van de schuldeiser te garanderen, volstaat het om in de wet betreffende marktpraktijken (zoals dat reeds het geval is in de wet op het consumentenkrediet) een rechtvaardige en evenredige limiet vast te leggen voor het bedrag van het strafbeding en de nalatighedsinteressen die in geval van

wanbetaling van de consument kunnen worden gevorderd in het kader van een minnelijke invordering.

Vaststellingen en aanbevelingen op gewestelijk niveau

1. Vastleggen van menswaardige en wetsgetrouwe invorderingsprocedures binnen onze gewestelijke en lokale instellingen

Veel openbare schuldeisers (gemeenteontvangers in het kader van bijvoorbeeld parkeerbelastingen, de MIVB, openbare ziekenhuizen, enz.) doen tegenwoordig een beroep op de diensten van deurwaarders bij de invordering van hun schulden.

In het kader van ons onderzoek naar de praktijken van de gerechtsdeurwaarders in Brussel, hebben wij veel onregelmatigheden vastgesteld ten aanzien van de wettelijke bepalingen inzake de minnelijke invordering van schulden van de consument:

- De ingebrekestellingen zijn in strijd met de wet;
- De inhoud van de brieven kan de consument misleiden of bevat onjuiste juridische bedreigingen;
- De gevorderde bedragen worden niet verantwoord;
- De gevorderde bedragen zijn niet voorzien of wettelijk toegestaan;
- De deurwaarder vordert van de consument de kosten voor zijn tussenkomst: afkortingsrecht, inningskosten, kosten voor het inwinnen van inlichtingen, kosten van aanmaningen;
- De gerechtsdeurwaarder antwoordt niet op de gewettigde en gemotiveerde betwistingen van de consumenten en belaagt de schuldenaars (dreigbrieven, telefonische oproepen, sms'en, enz.);

Wij hebben de praktijken van deze gerechtsdeurwaarders meermaals aangegeven bij de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders en de Brusselse Arrondissementskamer. Als gevolg van meerdere klachten die door particulieren tegen bepaalde kantoren werden ingediend, heeft de FOD Economie overigens ook verschillende Pro Justitia's naar het parket te Brussel gestuurd.

Men moet echter vaststellen dat geen enkele van die stappen tot nog toe effect hebben gehad.

Het lijkt ons dus van belang om onze lokale en regionale politieke verantwoordelijken te sensibiliseren met betrekking tot de gevolgen van de gekozen invorderingsmethoden op de situatie van personen die reeds in een preciaire situatie verkeren. Deze methoden hebben namelijk tot gevolg dat die personen worden opgezadeld met kosten en boetes die soms het oorspronkelijke bedrag van de schuld ver overschrijden.

2. De financiële middelen die op gewestelijk vlak aan de diensten schuldbemiddeling worden toegekend gevoelig verhogen

Vaststellingen

De diensten schuldbemiddeling worden bedolven onder de aanvragen.

Deze situatie is niet nieuw. De diensten trokken al aan de alarmbel in het 9de Brusselse armoederapport dat in 2004 is verschenen. Vandaag heeft de economische situatie deze toestand nog verergerd. De wachttijden worden langer en steeds meer diensten zijn soms maandenlang niet meer in staat om nieuwe aanvragen in behandeling te nemen!

Kwaliteit versus kwantiteit

Wanneer gezinnen met schuldoverlast komen aankloppen bij de diensten schuldbemiddeling, is hun situatie over het algemeen reeds verworden tot een uiterst complex kluwen. Mensen doen enkel op het laatste moment een beroep op de diensten schuldbemiddeling, wanneer hun situatie al sterk verslechterd is (de deurwaarders staan voor de deur, de huur en de energiefacturen worden niet meer betaald). Schaamte en de reflex om in zichzelf te keren, zijn de gevoelens die overheersen wanneer men in overmatige schuldenlast terechtkomt.

De behandeling van schuldoverlastdossiers brengt een aanzienlijke werkdruk met zich mee. Een sociale begeleiding en opvolging op lange termijn, en zelfs heel lange termijn, zijn vereist om de schuldenaars werkelijk te bevrijden uit hun situatie van overmatige schuldenlast. De administratieve taken zijn erg zwaar en slorpen een zeer groot deel van de werktijd op zodat er soms zelfs geen tijd overblijft voor ontmoetingen met de schuldenaars en een inhoudelijke analyse van de dossiers (deugdelijkverklaring van vorderingen, juridische aspecten, economische aspecten, ...).

De behandeling van de dossiers vereist van de schuldbemiddelaar overigens een vakbekwaamheid (onder andere gespecialiseerde juridische, economische kennis) die hij moet verwerven en onderhouden.

Wat dat betreft, levert het Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aanzienlijke inspanningen op het vlak van opleidingen, informatie, bijscholing en supervisie van de Brusselse bemiddelaars.

In deze eisen, die effectief kwaliteitsgaranties zijn, kan niet worden gesnoeid.

De Brusselse schuldbemiddelaars hebben zo goed en kwaad als mogelijk geprobeerd te beantwoorden aan de toenemende druk van het doelpubliek. Maar men moet toegeven dat, door zoveel mogelijk mensen van dienst te willen zijn, uiteindelijk alle gebruikers hieronder gaan lijden. Kwantiteit is de dood van kwaliteit.

De diensten schuldbemiddeling zijn ondergefinancierd

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ontvangen de diensten schuldbemiddeling, zowel deze uit de openbare sector (OCMW) als de private sector (verenigingen), geen enkele specifieke subsidie van de GGC.

De toestand van de OCMW's is lichtelijk beter dan die van de vzw's omdat de OCMW's sinds 2002 een federale subsidie ontvangen (Het Energiefonds) en een gewestelijke subsidie sinds 2008 voor de opdrachten uitgevoerd in het kader van de Ordonnanties gas – elektriciteit. Het gaat om de enige bron van financiering van de diensten schuldbemiddeling van de OCMW's van het Brussels Gewest. Bovendien is het door de wet geviseerde publiek beperkt: het gaat om mensen die energieschulden hebben.

De door Cocof erkende Brusselse vzw's zullen vanaf 2013 een subsidie ontvangen waarmee ze per dienst een halftijdse medewerker en voor 6 uur per week een jurist in dienst kunnen nemen. Wat de VGC betreft, ontvangt de enige dienst schuldbemiddeling die door de Vlaamse Gemeenschap in Brussel (het CAW Archipel) wordt erkend, subsidies van de Vlaamse overheid voor 1 FTE *“projectsubsidies voor regionale samenwerkingsverbanden met het oog op kwaliteitsverbetering van schuldhulpverlening, inclusief preventie van schuldenlast”*, evenals een “Brusselse” subsidie voor 1 FTE schuldbemiddelingsjurist op basis van een overeenkomst met de VGC.

Deze middelen zijn ruim ontoereikend om alle schuldbemiddelingsbehoeften van de Brusselse bevolking te dekken en bieden slechts weinig ruimte voor de ontwikkeling van preventieprojecten.

Het is uiterst belangrijk dat de diensten personen met overmatige schuldenlast snel en doeltreffend kunnen ontvangen, maar ook dat zij de mogelijkheid hebben om projecten en campagnes op te zetten, die mensen bereiken voordat ze volledig in een situatie van overmatige schuldenlast zijn verzeild geraakt.

Bovendien menen wij dat erover gewaakt moet worden dat de diensten schuldbemiddeling zich eveneens kunnen ontwikkelen in de schoot van de sociale diensten van de verenigingen die een ander publiek bereiken dan de OCMW's. Er moet dus worden gewaakt over een evenwicht tussen de financiële middelen toegekend aan de openbare sector (de OCMW's) en de private sector (de vzw's).

Aanbeveling

Voor zowel het curatieve als het preventieve luik, vragen wij een erkenning van de Brusselse diensten schuldbemiddeling en van het beroep van schuldbemiddelaar, met een specifieke subsidiëring die niet meer gekoppeld is aan Energiesubsidies.

Een specifieke subsidiëring door de bevoegde overheden is de enige oplossing voor de diensten schuldbemiddeling, uit zowel de openbare sector (OCMW) als de private sector (verenigingen), om:

- een antwoord te bieden op de groeiende vraag van personen met schuldoverlast;

- aan de strikte eisen van beroepsbekwaamheid en opleiding met betrekking tot de schuldbemiddelingspraktijk te voldoen (aanwezigheid van een jurist, noodzaak om opleidingen te volgen);
- naast de curatieve schuldbemiddelingspraktijk, ook de preventie van overmatige schuldenlast op te nemen in het takenpakket van de diensten schuldbemiddeling.

Deze specifieke en terugkerende financiering kan de loonkosten dekken, maar ook de kosten voor de aanwerving, werking en opleiding van medewerkers (sociaal assistenten en juristen) die werkzaam zijn binnen de diensten schuldbemiddeling.

3. De behoefte aan statistieken ... bestaat ook in het Brussels Gewest

Om dit immer evoluerende fenomeen beter te begrijpen en een samenhangend en doeltreffend beleid uit te stippelen, zowel op het vlak van schuldbemiddeling als op het vlak van de preventie van schuldoverlast, lijkt het ons van essentieel belang om over betrouwbare statistieken te kunnen beschikken voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Zoals het 9de Armoederapport al onderstreepte, lijdt Brussel onder een groot gebrek aan statistische gegevens met betrekking tot de materie¹¹. Hierbij moet worden opgemerkt dat enkel het Brussels Gewest niet beschikt over statistische gegevens met betrekking tot de werkzaamheden van de diensten schuldbemiddeling en de schuldoverlast van de gezinnen die door deze diensten worden opgevolgd.¹²

De vraag van de sector vertolkend, dringen wij er bij onze subsidiërende overheden al verschillende jaren op aan om een deugdelijk computerinstrument ter beschikking te stellen dat specifiek afgestemd is op schuldbemiddeling.

Het doel is om tegelijkertijd

- het administratieve werk van de schuldbemiddelaars te verlichten
- statistische gegevens te verzamelen, zonder deze dubbel in te voeren, zowel ten behoeve van de dienst schuldbemiddeling in kwestie, maar ook om uiteindelijk over statistieken te kunnen beschikken voor het Brussels Gewest.

Vandaag beschikken enkel de diensten schuldbemiddeling die door de Cocof zijn erkend over een dergelijk instrument (sinds 2011).

Het is nochtans van essentieel belang om de impact van de genomen maatregelen en de aangewende middelen te kunnen evalueren: Wie zijn de personen die gebukt gaan onder overmatige schuldenlast? Wat zijn de oorzaken van die overmatige schuldenlast? Wat is de

¹¹ 9de Armoederapport in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Observatorium voor Gezondheid en Welzijn, GGC, april 2004, pagina 67

¹² In het Waals Gewest, heeft onze Waalse tegenhanger het "Observatorium Krediet en Schuldenlast" als opdracht een jaarlijks rapport te publiceren over "la Prévention et le traitement du surendettement en Région wallonne" (preventie en aanpak van overmatige schuldenlast in het Waals Gewest) terwijl in Vlaanderen het Vlaamse Centrum Schuldbemiddeling belast is met de analyse van de gegevens die door de diensten schuldbemiddeling worden doorgegeven.

impact van de schuldoverlast op hun gezondheid, hun inkomsten? Wat is de impact van de ingezette middelen? Het gaat erom pistes te vinden om de kwaliteit te verbeteren van de diensten die aan personen met schuldoverlast worden aangeboden, om de behoeften en verwachtingen van de betrokken personen beter te begrijpen en om een coherent en doeltreffend beleid te kunnen uitwerken, zowel op het vlak van schuldbemiddeling als op dat van preventie van schuldoverlast.

Een belangrijke opmerking hierbij is dat voor een grondige analyse van de verzamelde statistische gegevens, de aanschaf van een statistisch computerprogramma (SPSS) en de aanwerving van extra personeel voor het Steunpunt noodzakelijk zijn.

Aanbeveling

1. Wij vragen dat een computerprogramma dat tegelijkertijd de behandeling van dossiers en de inzameling van nuttige statistische gegevens mogelijk maakt, gratis ter beschikking wordt gesteld van alle Brusselse diensten schuldbemiddeling;
2. Wij vragen om het Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling van voldoende financiële middelen te voorzien, zodat statistieken voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kunnen worden gegenereerd, in navolging van het Observatorium Krediet in Wallonië en het Vlaams Centrum Schuldenlast in Vlaanderen.

Contact:

Anne Defossez, directrice van de vzw Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling, Jubelfeestlaan, 153-155 te 1080 Brussel - www.steunpuntschuldbemiddeling.be
E-mail: a.defossez@steunpuntschuldbemiddeling.be –
Tel. kantoor: 02/217.88.06
GSM: 0473/690.651

Samenvatting van de aanbevelingen

De armoede bestrijden voordat schuldbemiddeling noodzakelijk wordt

1. Voorafgaand aan de tussenkomst van de diensten schuldbemiddeling, op alle bestuursniveaus een gecoördineerd en samenhangend beleid voeren ter bestrijding van de armoede.
2. Om een nog grotere uitsluiting van bedreigde gezinnen te voorkomen, de sociale zekerheid en de maatschappelijke bijstand vereenvoudigen en met name het aantal selectieve maatregelen en verschillende statuten beperken; de administratieve procedures vereenvoudigen en de toekenning van sociale rechten nog meer automatisch laten verlopen.

Steunen van projecten ter preventie van schuldoverlast

3. Specifieke en terugkerende middelen toekennen – zowel op federaal niveau als op het niveau van de Gemeenschappen en Gewesten – om preventieprojecten van verenigingen, OCMW's, diensten voor schuldbemiddeling, referentiecentra ...) op het terrein te steunen;
4. Een ruime verspreiding van informatie naar het grote publiek toe organiseren, met name om het bestaan en de rol van de nog te weinig bekende diensten schuldbemiddeling beter toe te lichten;
5. De impact van de genomen maatregelen in het kader van de bestrijding en preventie van schuldoverlast evalueren.

EEN DOELTREFFENDE CONTROLE OP GERECHTSDEURWAARDERS

6. In het kader van de minnelijke invordering, die een commerciële activiteit is, de deurwaarder of advocaat onderwerpen aan de controle en sancties van de FOD Economie, zoals dat het geval is voor de andere incassobureaus.
7. In het kader van de gerechtelijke invordering en de wettelijke opdrachten van de gerechtsdeurwaarders, zorgen voor een doeltreffende hervorming van de tuchtprocedure. Daarbij is het absoluut nodig:
 - dat de klachten niet meer worden behandeld op het niveau van het arrondissement dat immers onvoldoende garanties biedt wat betreft onpartijdigheid;
 - dat de klager kan worden gehoord en op de hoogte wordt gebracht van de genomen beslissingen in elke fase van de procedure;
 - en dat de klager ook het recht heeft om beroep aan te tekenen bij de rechtbank van eerste aanleg indien hij de beslissing betwist.

8. Ervoor zorgen dat **de afrekening van gerechtsdeurwaarders duidelijker wordt** door de invoering van een geharmoniseerde terminologie en begrijpelijke berekeningsmethoden.

BESTRIJDEN VAN GEMAKKELIJK KREDIET

9. De controles door de bevoegde overheidsinstanties versterken (in het bijzonder wat de naleving van de informatie- en raadgevingsplicht voor de toekenning van kredieten betreft) om een betere toepassing en naleving van de wettelijke beschikkingen te verzekeren die er

voor moeten zorgen dat de consument een kwaliteitsvol krediet krijgt en beschermd wordt tegen misbruiken en dat de strijd tegen schuldoverlast wordt aangebonden. Dat houdt in dat de administratie moet worden voorzien van voldoende menselijke middelen en nieuwe hulpmiddelen zoals “mystery shopping” om inbreuken efficiënt op te sporen;

10. De consument duidelijk op de hoogte stellen van de vervaldatum van de nulstellingstermijn en van de gevolgen daarvan, en dit bij het sluiten van de overeenkomst, maar ook in de maandelijkse uittreksels die hij ontvangt; en hem de mogelijkheid laten behouden om ook na de nulstellingstermijn in maandelijkse termijnen te betalen totdat de schuld volledig is afgelost;
11. Leurhandel verbieden op openbare of publiek toegankelijke plaatsen zoals treinstations, metrostations, grootwarenhuizen of winkelgalerijen.
12. Een speciale ruimte voor kandidaat-kredietnemers verplicht maken in alle verkoopcentra die kredietovereenkomsten aanbieden zodat de consument in goede omstandigheden informatie kan krijgen en in alle discretie vragen kan stellen alvorens een kredietovereenkomst te tekenen;
13. “Opdringerige” klantenwerving verbieden, dat wil zeggen zonder voorafgaande toestemming van de consument op facebook, via zijn mailbox, enz. ;
14. Zoals voor de tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten en in verzekeringen, alle kredietbemiddelaars onderwerpen aan een verplichte en gecertificeerde opleiding zodat ze in staat zijn volledige en correcte informatie aan de consument te verschaffen;
15. Wanneer de kredietbemiddelaar een bedrijf is (een grootwarenhuis bijvoorbeeld), de werknemers die in contact staan met het publiek en die kredieten aanbieden aan dezelfde opleidingsverplichtingen onderwerpen;
16. Het statuut van kredietbemiddelaar reglementeren;
17. De Centrale voor Kredieten aan Particulieren (CKP) van de NBB verbeteren zonder deze echter uit te breiden naar andere soorten schulden. Het gaat erom de werkelijke uitstaande bedragen van kredieten in de Centrale te registreren (om over up-to-date gegevens te beschikken); de hergroeperingen of herfinancieringen van krediet te traceren, alsook de identiteit van kredietbemiddelaars (makelaars, verkopers, grootwarenhuizen) en het beheerscomité van de CKP uit te breiden zodat ook de consumenten en schuldbemiddelaars erin zijn vertegenwoordigd.

Een einde stellen aan “dwang” beslag

18. Het PV van niet-bevinding dat is voorzien in artikel 1390 §1,7 van het Gerechtelijk Wetboek verplicht maken wanneer de waarde van de niet voor beslag vatbare goederen van de schuldenaar duidelijk ontoereikend is om de kosten van de procedure te dekken;
19. Verliesgevende verkopen expliciet verbieden en de overtredingen bestraffen met het verbod om de kosten van het beslag of de verkoop te dekken met de opbrengst ervan en de verplichting om die laatste rechtstreeks in mindering te brengen van de schuld van de schuldenaar;
20. De door de beslagrechter uitgeoefende controle versterken;
21. Een snelle en vereenvoudigde procedure voorzien, die het de schuldenaar mogelijk maakt een onterecht beslag te betwisten (in navolging van de procedure bepaald in artikel 1408 §3 Ger. W. bij de inbeslagneming van niet voor beslag vatbare goederen).

Een einde stellen aan nutteloze “opeenvolgende” beslagen

22. De raadpleging van de berichten van beslag opleggen op straffe van nietigheid (artikel 1391 van het Ger. W.);
23. Het bericht van verzet waarmee de schuldeiser zich bij een bestaand beslag kan aansluiten (artikel 1390 §2 van het Ger. W.) aanmoedigen door de deurwaarder die beslist om over te gaan op een bijkomend beslag en zich niet aan te sluiten bij een bestaand beslag, te verplichten zijn beslissing met redenen te omkleden en door ervoor te zorgen dat de kost van een bericht van verzet lager is dan de kost van een bericht van een klassiek beslag;
24. De controle versterken door een snel, doeltreffend en goedkoop beroep mogelijk te maken voor de beslagrechter in geval van een onterecht beslag (in navolging van het beroep voorzien in artikel 1408 §3 van het Gerechtelijk Wetboek dat voor de schuldenaar mogelijk is wanneer de deurwaarder niet voor beslag vatbare goederen in beslag neemt);
25. Het bestand van beslag dat door de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders in 2011 werd aangemaakt, evalueren in het licht van de doelstellingen die de wetgever nastreeft en deze evaluatieopdracht toevertrouwen aan een onafhankelijke instelling zoals de Nationale Bank. Enkel een statistische analyse kan uitmaken of het bestand van beslag al dan niet toelaat om overbodige procedures te voorkomen;
26. Deze statistische analyse jaarlijks publiceren op de website van de NBB (in navolging van de statistieken van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren). Zodoende zouden verenigingen zoals de onze de resultaten ervan kunnen analyseren en beoordelen in het licht van de praktijk, ze becommentariëren en indien nodig aanbevelingen formuleren voor onze beleidsmakers.

27. De aan de deurwaarder toegekende bedragen herzien en minstens het inningsrecht op afkorting afschaffen voor kleine betalingen van 0 tot 50 euro.

Betere maatschappelijke begeleiding tijdens de procedure van collectieve schuldenregeling

28. De verzoeker in de gelegenheid stellen een vertrouwenspersoon te kiezen die hem kan steunen tijdens de procedure (in navolging van de wet betreffende het bewind over goederen);
29. De diensten schuldbemiddeling bij de procedure betrekken en in het verzoekschrift de mogelijkheid voorzien om de volledige gegevens te vermelden (instelling, adres, telefoon, fax, e-mailadres en referentiepersoon) van de dienst schuldbemiddeling die de persoon een verzoekschrift tot collectieve schuldenregeling heeft helpen indienen;
30. In het verzoekschrift voor de verzoeker de mogelijkheid voorzien om de dienst schuldbemiddeling volmacht te geven zodat deze ook deel gaat uitmaken van de procedure;
31. Een verplichte jaarlijkse ontmoeting voorzien tussen de gerechtelijke bemiddelaar en de verzoeker van zodra de Arbeidsrechtbank een gerechtelijk bemiddelaar heeft aangesteld;
32. De dienst schuldbemiddeling die een sociale begeleiding wenst te verzekeren, betrekken bij deze ontmoeting indien de verzoeker dat wenst (lastgeving in het verzoekschrift).

Doeltreffende en snelle procedure voor de regeling van geschillen tussen schuldenaar en bemiddelaar

33. De beroepsprocedure omkaderen die voor de schuldenaar openstaat in geval van problemen met betrekking tot de uitvoering van het plan, een termijn vastleggen waarbinnen de beslissing moet worden genomen en een beroepsmogelijkheid voorzien.

34. Er op toezien dat de arbeidsrechtbanken over de menselijke en financiële middelen beschikken om hun controleopdracht uit te voeren.

De toepassing van de wet evalueren en in het bijzonder de doeltreffendheid van de laatste maatregelen

35. Een evaluatie uitvoeren van de wet wat betreft de nagestreefde doelstellingen

De opleiding van de gerechtelijke bemiddelaars organiseren

36. Uitvoeringsbesluiten nemen die de modaliteiten en de grote inhoudelijke lijnen van de opleiding tot gerechtelijk bemiddelaar verduidelijken;

37. Naast de basisopleiding, een verplichting voorzien om zich te blijven bijscholen en zo zijn inschrijving op de lijst van bemiddelaars te behouden;

38. Er op toezien dat in deze opleiding ook de relationele en psychosociale aspecten aan bod komen.

De toegang tot de procedure van de collectieve schuldenregeling vergemakkelijken

39. Om een eenvoudige toegang tot de procedure te verzekeren voor de verzoekers, een standaardverzoekschrift opleggen dat op federaal niveau geharmoniseerd is.

De consument beter beschermen

40. De sancties in de wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming versterken, en voornamelijk de administratieve sancties die door de overheid kunnen worden opgelegd wanneer terugkerende oneerlijke praktijken worden vastgesteld;

41. De controles op het terrein opdrijven;

42. De ombudsmannen versterken en hen toegankelijker maken voor de meest kwetsbare consumenten;

43. De leurhandel ten huize van de consument verbieden, tenzij deze laatste dat wil en voorafgaandelijk uitdrukkelijk om het bezoek heeft verzocht.

44. Een **rechtvaardige en evenredige limiet** vastleggen voor het **bedrag van het strafbeding en de nalatigheidsinteressen** die in geval van wanbetaling van de consument kunnen worden gevorderd in het kader van een minnelijke invordering

45. Vastleggen van menswaardige en wetsgetrouwe invorderingsprocedures binnen onze overheidsinstellingen (federaal, regionaal, lokaal)

De financiële middelen die aan de diensten voor schuldbemiddeling worden toegekend gevoelig verhogen

46. Voor zowel het curatieve als het preventieve luik, het werk van de Brusselse diensten schuldbemiddeling en het beroep van schuldbemiddelaar erkennen door een specifieke subsidiëring toe te kennen die niet meer gekoppeld is aan Energiesubsidies.

De behoefte aan statistieken bestaat ook in het Brussels Gewest

- 47.** Een computerprogramma gratis ter beschikking stellen van alle diensten schuldbemiddeling;
- 48.** Het Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling van voldoende financiële middelen voorzien, zodat het statistieken voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kan genereren, in navolging van het Observatorium Krediet in Wallonië en het Vlaams Centrum Schuldenlast in Vlaanderen.